

démia nagy gyűlése előtt is ugyanazt az osztatlan elismerést, melyben a szorosan vett szakférfiak előtt részesülnek.

Heller mind a tanítás, mind a tudomány népszerűsítése, mind a tudomány gyarapítása terén intenzív tevékenységet fejt ki.

Tankönyvei *A természettan elemei*. I. és II. rész és *Physikai földrajz* a m. kir. vallás-és közoktatási minisztérium útján középiskolák használatára ajánlottak, s már eddig is két illetőleg három kiadást értek, és számos középiskolában, az utóbbi több mind 50 gymnasiumban, szolgálnak a tanítás vezérfonalául.

Heller számos népszerű természettudományi, philologiai és pädagogiai értekezést tett közzé, melyek a *Term. Tud. Közönyben*, a *Tanáregyesületi Közönyben*, a *Néptanítók Lapjában*, a *Philosophiai Szemlében*, a *Magyar Tanügyben*, és végre egyesek a *Humboldt* című német folyóiratban jelentek meg, melynek Heller az utóbbi időben rendes munkatársa és egyik physikai szakreferense lett.

Még sokkal számosabbak ismeretterjesztő apróbb cikkei, melyeket 1871 óta mint a *Term. Tud. Közönynek* csillagászati és meteorologiai rovatvezetője közölt, melyekből az olvasó közönség nemcsak egyes kiragadt tényekről nyer tudomást, hanem az időközönként megjelenő áttekintő közleményekből ama tudományágak jelenlegi céljairól és fejlődéséről is tájékozódik. Hasonló szolgálatot, mint ismeretterjesztő cikkeivel a nagy közönségnek, tesz Heller úr számos könyvismertetésével és bírálataival a tudományos közönségnek.

E helyen azonban legnagyobb súlyt kell fektetnem Heller úrnak tudományos értekezéseire és önálló munkáira. Ezek *A hangrezgés intenzitásának méréséről* (*Ért. a term. tud. köréből* IV. sz. 1870. Kiadja a Magy. Tud. Akadémia), mely *Pogg. Ann.* című folyóiratban is megjelent; továbbá *Über ein Barometer ohne Quecksilber*, mely nemcsak *Pogg. Ann.* folyóiratban jelent meg, hanem azonfelül fölvétetett a *Phl. Mag.* angol szaklapba is. *A Gellérthegyi csillagásztorony* a *Term. Tud. Közönyben*, mely a *Litterarische Berichte aus Ungarn* 2-ik kötetében is helyet talált.

Végre legnagyobb szabású műve Hellernek a physica története, mely a Természettudományi Társulat kezdeményezéséből fejlődött. Első része *A Physica története Aristotelestől Newtonig* mint kézirat a bírálók egyhangú véleménye alapján elnyerte a Bugát-féle pályadíjat, és utóbb, megtoldva a Descartestől Rob. Mayerig terjedő időszakkal, magyar kiadó hiányában, német nyelven látott napvilágot. Olyan munka ez, mely bármely nemzet irodalmában kiváló helyet foglalna el, melyre mint magyar eredetűre méltán büszkék lehetünk.

Ezen sokoldalú és alapos tudományos működés alapján bátorodom Heller Ágostnak levelező taggá választását melegen ajánlani, *amről is inkább, mint Heller*

és tudományos akadémiaitól megbízást nyervein történelmi munkájának

29. Hermann Emil bányász-akadémiai tanár, levelező tagul ajánlva

a) Eötvös Loránd báró rendes tagtól.

Ajánlom Hermann Emilt a selmeczbányai akadémián a mechanika tanárát, a III. osztály levelező tagjául.

Hermann Emil a gyakorlati mechanika és az elméleti hőtán határterületén a legszorgalmasabb búvárok egyike. Nagyszámú dolgozatai, melyek magyar és német folyóiratokban jelentek meg, fényesen tanúskodnak erről. Ezt bizonyítja két önálló munkája is: *A hőtán*, mely német nyelven és a *Technikai mechanika*

folyólatására, kiválóan lenne, hogy ezen előreléthatólag nagyobb szabású irodalmi munkák ne csak a tud. akadémia és magánadásával jöjjön létre, hanem egyjuttal annak közhatalom is származzék.

Budapest 1886 május 24. Eötvös Loránd Schuller

c) Fröhlich Izidor lev. tagtól.

Heller Ágost körülbelül 15 év óta a budai állami főrealtanodán működik mint a physica tanára.

Eltelkintve tanári működésétől, mely ideje javát veszi igénybe, és melynek sikeres eredményeiről számos tanítványának természettudományi műveltsége élő tanúbizonyságot tesz, Heller Ágostot, tudományos vizsgálatait tartalmazó értekezései, önálló és nagy terjedelmű tudományos műve (*Geschichte der Physik*), több tankönyve igen számos tudományterjesztő, philosophiai és tanügyi dolgozatai alapján a hazai tudományosság és közmívelődés egyik kiváló művelőjének és tovább fejlesztőjének kell tekinteniünk.

Irodalmi munkásságának részletes felsorolását itt mellőzhetem, miután megjelent munkáinak és értekezéseinek jegyzéke b. Eötvös Loránd r. tag ajánlásában foglaltatik.

Csak egy művét akarom itt kiemelni, jelesül az általa megírt *Geschichte der Physik von Aristoteles bis auf die neueste Zeit* című két kötetes művet.

I. Band. *Von Aristoteles bis Galilei*. Stuttgart, Ferd. Enke 1882. 8° 411 pp.

II. Band. *Von Descartes bis Robert Mayer*. U. o. 1884. 8° 753 pp.

A mű eredetileg a k. m. Természettudományi Társulat által kihirdetett pályakérdésre készült, és a Társulat által a Bugát-díjjal koszorúzott pályamű volt, melyet szerzője később igen lényegesen átdolgozott és bővített alakban német nyelven tett közzé.

Szerző benne a forrásokból hangyaszorgalommal gyűjtötte össze az anyagot, s azt általánosabb tudományos és közmívelődési szempontok szerint kritikailag a legnagyobb gondtal feldolgozva oly művet szerzett, mely a physica történetét tárgyaló külföldi művek egyike mögött sem marad hátra, és a melyről a külföldi kritika is, általánosságban, igen elismerően nyilatkozott.

Ezen mű már magában véve is oly jelentőségű, hogy szerzője általa méltán magára vonhatja az Akadémia figyelmét.

De ha megfontoljuk azon körülményt, hogy Heller Ágost, az imént említett művét valamint összes irodalmi és tudományos dolgozatait kénytelen volt abban az elég szűken mért időben elkészíteni, mely neki terhes középiskolai tanári teendői végzése után fenmaradt, s hogy valóban nagy önmegtagadásának és a tudomány érdekében áldozatkészségének kétségtelen jelét adta, midőn ezen szabad idejét nem a méltán megérdemelt nyugalomra, hanem lankadatlan tudományos tevékenységre fordította: bizonyára nem érdem nélküli férfiúra irányszom a Tek. Akadémia figyelmét, midőn ajánlom, hogy Heller Ágostot, sok évi szakadatlan tudományos munkásságának méltó elismeréséül, levelező tagjai sorába vegye fel.

d) Schuller Alajos levelező tagtól.

Midőn Heller Ágostnak levelező taggá választását ajánlani bátorodom, abban a kellemes helyzetben vagyok, hogy sokoldalú tudományos tevékenységére hivatkozhatom, mely nemesak hogy itthon üdvös hatással van, de azonkívül a külföldnek elismerését is kivívta magának. Részemről nem lesz szükség terjedelmes fejtegetésre, elég lesz Heller úr tudományos munkáinak kiválóbbjait felsorolnom, s azt hiszem, hogy ezek olyan természetűek, hogy megnyerik a Tud. Aka-